

Kort visit i Danmarks Siena 1788

Af *Bent Morillas*

Det er vel de færreste her i landet, der kender noget til den venezolanske general, frihedshelt og „precursor“ *Francisco de Miranda*, og naturlig nok behøver man heller ikke af den grund at frygte for nationale forviklinger på samme måde, som man kan blive udsat for ved at røbe ukendskab til visse andre landes marskaller.

I Latinamerika og ikke mindst i hans fædreland indtager Miranda imidlertid en fremtrædende position i den lokale pantheon. Han æres som en af kontinentets store sønner, og interessen for hans person er kolossal.

Det kan på denne baggrund være af en vis værdi at vide, at samme Miranda har været på besøg i Danmark, og at han på turen fra København til Hamborg passerede Fyn.

Hans dagbogsoptegnelser fra denne rejse, hvorfra afsnittet nedenfor er hentet, fortæller i og for sig intet epokegørende nyt for en fynsk læserkreds, men bidrager på udmærket vis til vor litteratur af rejsebeskrivelser.

Francisco de Miranda blev født i Cararas 1756. Han deltog som officer i den spanske hær i den nordamerikanske frihedskrig. Senere foretog han i årene indtil den Franske Revolution en rundrejse til de fleste af Europas lande, hvorunder han med sjældnen evne altid kom i kontakt med de „rigtige“ personer. Således var Katarina II overmåde indtaget af Mirandas fine dannelse m. m. Som revolutionær general i den franske hær gjorde han sig fortjent til at få sit navn indskrevet i triumfbuen. Fra 1797 til 1811 opholdt han sig i London, hvor han utrætteligt arbejdede på Spanskamerikas uafhængighed af moderlandet. Hans historiske betydning ligger i, at han på et tidspunkt, hvor kun få andre havde

lignende tanker, målbevidst og energisk søgte at virkeliggøre det mål, latinamerikanerne selv skulle kæmpe for langt senere.

Hans petitioner til ledende britiske statsmænd fandt ganske vist forståelse, forsåvidt som Latinamerikas uafhængighed ville betyde øgede kommercielle muligheder for England, men udenrigspolitisk var man bundet til en forsigtig kurs, og man nøjedes med at understøtte Miranda økonomisk med en appanage, der svarede til den, man normalt tildelte en hemmelig agent af 2. grad.

Et forsøg på at så revolutionens sæd i selve Venezuela, som Miranda gjorde i 1806, faldt såre uheldigt ud. Jorden var endnu ikke gødet. Først med proklamationen af Venezuelas 1. republik i 1811 fik han chance for at gøre en personlig indsats. Han blev kaldt til Venezuela som generalissimo. Forskellige misforståelser spillede ham imidlertid i hænderne på de spanske myndigheder, og han døde mere eller mindre glemt 1816 i et skummelt fængsel i Cadiz.

Miranda er en fascinerende person, overmåde dannet, interesseret i alt omkring sig, farverig, energisk og altså besat af denne ide om, at uafhængighed af Spanien alene kunne sikre fædrelandets fremgang.

Den bedste kilde til forståelse af hans personlighed er hans egne skrifter, der er udgivet i 24 digre bind.¹⁾ Fra disse stammer nedestående dagbogsoptegnelser over hans rejse over Fyn og korte ophold i Odense.

Miranda er kommet fra Rusland og Sverige. Hans ophold i København, som ligger forud for den her omtalte rejse, efterlod alt i alt et gunstigt indtryk af Danmarks hovedstad. Rejsen over Sjælland gik via Jægerspris efter anbefaling fra kredse i København, der stod hoffet nær.

Ved indgangen til dagbogsoptegnelsen for 20. marts befinder han sig sammen med sin tjener i „Corsoer“:

[20.3.1788]

Jeg stod tidligt op, min stakkels karosse blev skilt ad i tusind stykker og anbragt på to små både for at blive ført over – værtinden på gæstgivergården havde den uforskammethed at kræve mig for 2¹/₂ rixd. for en elendig frikassé og en smule the, som hun gav mig . . . og det mest enestående var, at hun ikke ville skrive regningen ud, indtil jeg truede med ikke at ville betale den, og så gjorde hun det. – Heraf ser man i alting virkningerne af den opførsel, som min pyntekrukke til russisk kurér og ligesindede lagde for dagen²) . . . som følge af hvilken de fornuftige rejsende skal bruge stor forsigtighed, når de står i en situation, hvor de skal give drikkepenge el. lign., ellers korrumperer man de tjenestefolk, man tilfældigvis møder, opmærksom [som man bør være] for de slemme konsekvenser, som er resultatet – endelig kl. 10¹/₂ om formiddagen gik jeg om bord i en af de omtalte både, snebåde³) som man kalder dem, med 4 årer og fem mands besætning – og da det var blikstille og havet var som olie, begav vi os roende på vej over mod den overforliggende kyst. – Og jeg bemærkede over havet mange flokke vildænder, som lavede et farligt spektakel, så at man kunne høre dem mere end 3 mil⁴) borte (dette fik mig til at tænke på den overmåde smukke flok svaner, som jeg så komne fra Siegespriis [Jægerspris] over søen der). – Vi passerer umiddelbart forbi øen Sproe [Sprogø], som ligger ca. midtvejs i omtalte stræde, og på den observerede jeg kun ét hus, i hvilket – oplyste man mig – boede én familie, den eneste på hele øen, som klart nok ligger højt og er af god jord, hvoraf man ser landets forsømmelighed⁵) . . . her lægger søfarende til, når isen hindrer dem i at komme fra den ene kyst til den anden. – Vi fortsætter med at ro – og med visse mellemrum [tog] vore søfolk deres akvavit-brændevin, som synes at være disse folks næringsmiddel, da man næppe ser dem indtage noget andet⁶) – da vi skulle i land, mødte der os temmelig megen is, men da den ikke var fast, kunne vi meget let pløje os igennem med årerne, og på denne måde trængte vi igennem noget i retning af 1 engelsk mil og gik i land 1 mil fra Are-

sond [Nyborg]⁷⁾ på et næs, hvor man til formålet har opført et lille hus. – Her mødte jeg en rar gammel dame, som gav mig en smule brød, varme og et glas rom, som hun gav mig at drikke, som det er skik og brug her i landet. – Endelig kom min rejsevogn i land, og slynglerne, som skulle montere den, begyndte at true mig med at ville efterlade mig der, hvis jeg ikke betalte dem mere end taksten . . . fornærmelser etc. . . . de gjorde det på et tegn fra kaptajnen på skibet – tilmed begyndte folkene med hestene at gøre det samme, idet de ikke stillede sig tilfreds med 4 gange mere, end hvad rimeligt var . . . endelig gik de ind på det. – Jeg kom da til at betale mine både, for hvilke jeg ifølge tariffen skulle give 20 rixd. for 4 mils overfart, og 2 d. til dem, som ordnede rejsevognen . . . tilmed begyndte disse slyngler, langt fra at være tilfredse, at bede mig om drikkepenge . . . men fordi jeg ikke gav dem mere (for det, at de tvang mig til at tage 2 både, var i virkeligheden en ekstrabyrde, eftersom én båd var nok), begyndte de at spærre mig vejen til vognen . . . skreg op i hovedet på mig etc. . . . heraf ser man den gode orden, der hersker i Danmark! . . . (og når man betænker, at min overfart fra Cro(n)stad til Stockholme kun kostede mig 3 dukater). Kaptajnen oplyste mig om, at disse penge gik til et eneste selskab, som bare betalte dem 5 rixd. om måneden pr. mand . . . afskyelige monopol, alene i stand til at bringe en nation i miskredit!⁸⁾ – Endelig nåede jeg Aaresond [Nyborg] kl. 4^{1/2} om eftermiddagen, idet jeg til min overfart havde brugt 4 timer. – I denne by mødte jeg en tysk postmester, som var meget tjenstivrig og ærlig, og som straks gav mig heste og oplyste mig om, at jeg for hver 2 skulle betale for hver mil kun 3 marc og 2 skelins; i stedet for 4 og 6 på Sjælland. – Han kunne ikke oplyse mig om befolkningen, fordi han ikke vidste noget; dog forekom den mig at kunne være på 3000 personer⁹⁾ – og at det ydre viser, at man lever godt, ja, at man ligefrem er velhavende – der er en lille kanal, som forbinder en sø med havet, den danner en åben havn til anløb for mindre skibe, såvidt jeg kunne bedømme det, da jeg kørte forbi. – Landskabet er mere bakket og landligt end

på Sjælland, og de opdyrkede marker viser, at de her er dyrket med større omhu. – Mine kuske tog deres dram for hver mil, og således nåede vi ikke Odense før kl. 9^{1/2}. – Og jeg fandt et godt gæstgiveri og flinke mennesker . . . de gav tyve til kuske var inde for at bringe mig i miskredit hos værtinden, idet de sagde, at jeg var en fattiglem og betalte dårligt, fordi jeg ikke gav dem mere i drikkepenge, så at min trofaste Andrés, den stakkels dreng, kom dybt sukkende for at sige mig, at disse onde mennesker gjorde mig til en mistænksom person hos værtinden, som havde sine tvivl om, hvorvidt jeg ville betale hende næste morgen . . . jeg sagde til hende, at hun ikke skulle tage sig af det, at jeg ville betale, før jeg indlogerede mig . . . jeg i seng, tilfreds med at have ham [Andrés] hos mig og [tænkte], at de rubler, som jeg tabte til den anden slyngel fra Petersburg for at få ham, var givet godt ud.¹⁰⁾

[21.3.1788]

Langfredag. – Jeg var før kl. 7 henne for at se S. Canuto Kirken, som er af en meget god gotisk arkitektur og smuk indvendig – herinde kom en smuk ung pige, som med stor ynde åbnede porten til et kapel, der ligger ved siden af højaltret, i hvilken familien Ahlefeld hviler . . . her er der et stort monument, opført i året 1701 i den skønneste marmor med megen god smag . . . det er meget rigt udstyret og uden simpelhed, rejst til minde om J. Ahlefeld og til hans forherligelse, svarende til dem i Roskilde . . . der er ligeledes 4 store sarkofager, 2 af sølv og 2 af marmor, ligeledes storslåede og tilhørende samme familie.¹¹⁾ – I et andet kapel ved siden af højalteret er der et gammelt monument for F. Vitiughoff og hans familie.¹²⁾ – Og i et andet, et for E. Munch og familie etc.¹³⁾ . . . jeg så ligeledes sakristiet, konfessionarier & . . . som min flinke og smukke unge pige viste mig på den allerfineste måde, og jeg bemærkede, at hun gjorde sig umage med sproget, hvad der fik mig til at tænke på det, som Buching¹⁴⁾ siger, nemlig at denne by er Danmarks Siena¹⁵⁾ . . . og min Andrés sagde mig, at her talte man næsten svensk for at betyde mig, at man talte [et] bedre [dansk]

General Francisco de Miranda
(1756–1816)

... jeg gav en drikkeskilling til den unge pige og trak mig tilbage, idet jeg bemærkede på min vej gennem byen, at pigerne er smukkere¹⁶⁾ end på Sjælland, og at der er meget smukke huse her, som viser indvånernes essens¹⁷⁾ – jeg købte et par meget gode hjorteskindhandsker¹⁸⁾ for 1 marc. – endelig ved min hjemkomst til gæstgivergården fandt jeg alt rede, og jeg begav mig af sted kl. 8 mod Middelfart, 6 mil herfra, og ikke til Assens, som kun er 5 mil, fordi bæltoverfarten det første sted er mere behagelig og kortere. – Ad veje, som var temmelig forsømte, et smukt landskab og et lunefuldt¹⁹⁾ og opdyrket terræn, hist og her med små landsbyer; men dog ingen store huse eller herregårde langs min rute, og midtvejs gjorde vi holdt for at give hestene æde, ved et godt traktørsted,²⁰⁾ som er der – jeg takkede min Gud for den gode kvalitet, man møder her langt fra alfarvej, når der i hele Spanien næppe findes andet end snavsede logier ... endelig fortsætter vi, og kl. 3 om eftermiddagen ankom jeg til Middelfart, hvor der med det samme kom en kommissionær for at se, om jeg ønskede at komme

over med det samme. Jeg viste ham mit pas, og med den største respekt gik han straks hen for at give sine ordrer [til overfart] . . . endelig blev med denne flinke mands hjælp min rejsevogn hurtigt bragt om bord på 2 skibe, forenede med årer (til dobbeltpris 2 rixd. for hver), og denne kaptajn tilbød mig at ledsage mig over til den anden bred, hvorpå vi tog en anden båd, og på mindre end 25 minutter kom vi over . . . for her er bæltet mindre end $\frac{1}{4}$ mil bredt, ganske vist måtte vi pløje os igennem en smule is, som havde hobet sig op over strandbredden, dog uden større besvær – hvilke ismasser man ser hobet op sine steder, som ligner klipper og med en farve som det klareste hav, visselig meget smukt! – endelig blev min rejsevogn med min ledsagers hjælp meget hurtigt gjort klar, og med heste og alt stod den snart ved indgangen til gæstgivergården . . . hvor jeg i ventetiden havde taget en kop udmærket the – jeg betalte 7 rixd. for denne $\frac{1}{4}$ mils overfart, og kl. 4 $\frac{1}{2}$ rejste jeg videre mod Colding 2 $\frac{1}{2}$ mil derfra²¹) . . . jeg har bemærket, at på Fyn er landskabet bedre prydet end på Sjælland; og i sin kontur ligner det temmelig meget Tyskland. – Jeg ihukom mig ligeledes, at jeg tilbragte sidste langfredag i Kiow [Kiev] med kejserinden; og året før i Ragúza [Dubrovnik], og denne på rejse over Fyn. Den rejsendes Lod!

Noter:

1. Archivo del General Miranda, 1–24. Cararas 1929–50 (Viajes, bd. III, pp. 207–10). Mirandas stil er i dagbogsafsnittene ikke særlig gennemført. Han veksler her og der mellem tiderne, bruger et væld af forkortelser og anvender undertiden en meget personlig ortografi, hvilket voldte udgiverne en del kvaler. Derimod er han meget omhyggelig i sine iagttagelser, og selv om han blander stort og småt og krydrer det med egne associationer, er han sjældent uvederhæftig.
Litt.: Robertson, W. S.: *The Life of Miranda* 1–2, Durham 1929.
Sheridan, P. J.: *Francisco de Miranda, Forerunner of Spanish American Independence*, 1960.
Thorning, J. F.: *Miranda, World Citizen*, Gainesville 1952.
2. Miranda havde i Korsør truffet en russisk kurér, der fra København var på vej til Hamborg med depecher. Foruden at Miranda fandt ham personlig usympatisk, havde det harmet ham at se russeren spille flottenheimer; men hvad der sikkert havde forarget den kvindekære Miranda endnu mere,

- var den succes, russeren havde haft hos tjenestepigen på gæstgivergården. Russeren havde bestukket hende til intimiteter med en hel dukat.
3. Egl. isbåde (jvf. P. Hahn Thomsen: Nyborg i 800 år, II p. 85).
  4. 1 spansk mil = 5572,7 m.
  5. Miranda mener formodentlig, at man burde have opdyrket øen.
  6. Jvf. Hahn Thomsen op.cit. p. 99: „... man kunne simpelthen ikke få uddannede søfolk for en løn, der ikke tillod folkene at få ordentlig føde. De måtte ofte leve af brød og brændevin og kom derfor ofte beskænkede om bord; af passagererne kunne de tilbetle sig en skilling, hvilket næppe var fremmede for trafikken“ (1783).
  7. Misforstået. Miranda har sikkert studeret kortet før rejsen og har dér konstateret, at man måtte over Assens-Årøsund for at komme til Sønderjylland. I sin hukommelse blander han nu dette sammen med Korsør-Nyborg.
  8. Storebæltsoverfarten var dengang som nu et statsmonopol. Mirandas hadefulde angreb skyldes dette, at alt monopol for ham var en vederstyggelighed. Det mindede for meget om det spanske handelsmonopol, der „alene var skyld i“, at kolonierne ikke kunne opnå nogen økonomisk vækst, blev holdt nede o. s. v. Forholdene i disse år var „skandaløse“. De blev først noget forbedret, også sikkerhedsmæssigt, ved kgl. resolution af 1. marts 1793.
  9. Folketallet 1769 var 1637.
  10. Tjeneren Andrés var blevet hyret i Rusland.
  11. Det Ahlefeldtske gravkapel.
  12. Beliggende i Walkendorffs kapel. Monument i sort og hvidt marmor for baron Fr. Vittinghoff til Scheelenborg (d. 1691) og hustru E. Sehested samt 5 kister med andre familiemedlemmer.
  13. Formodentlig epitafiet for Ebbe Munk til Fjellebro (d. 1622) og hustru Sidsel Høeg (d. 1648).
  14. ?
  15. Har ikke kunnet finde dette udtryk andetsteds. Byen har i hvert fald kvitteret med at bygge en karikatur på rådhuset i Siena!
  16. Egl. „el sexo[débil]“: det svage køn.
  17. D. v. s. at byen var præget af en vis velstand.
  18. Miranda havde fået anbefalet byens læder- og skindvarer, for hvilke den var berømt. En ret anselig industri var groet op omkring denne produktion. Således var der ifølge en opgørelse fra 1787 (H. St. Holbeck: Odense Bys Historie) i byen beskæftiget 31 mestre, 76 svende og 35 lærlinge ved handskemagerfaget.
  19. Udtrykket er typisk for rokokkotiden. Det vil sige, at landskabet var afvekslende og åbent for dekorative scener, jvf. udtrykket „prydet“ (majór vestido).
  20. Sikker Gribsvad kro.
  21. Miranda bemærker på sin færd i Jylland, at der var langt færre oldtidsmindesmærker dér end på Fyn og Sjælland, men bliver gjort opmærksom på, at landets fornemste ligger ikke langt fra rejsruten, nemlig de to gravhøje, indviet til „Herald og Tyre-Dannebor, som begge ligger ved en kirke og som er næsten lige så høje som selve kirken.“